

GEHEIM

EX nr 3

**MINISTERIE VAN DEFENSIE
GENERALE STAF
AFD INLN/VEIL**

**MAANDOVERZICHT
OKTOBER 1973**

GEHEIM

MAANDOVERZICHTOKTOBER 1973

De achter de evaluatie geplaatste letters hebben uitsluitend betrekking op interne verwerking en zijn derhalve voor de geadresseerden niet van belang.

GEHEIM

INHOUDSOPGAVE

	<u>blz.nr.:</u>
SAMENVATTING	1-2
 <u>DEEL I: Oost-Europa</u>	
<u>Hoofdstuk A: Politiek</u>	
1. Samenvatting	3
2. Sovjet-Unie	
a. Betrekkingen met de Verenigde Staten	4-6
3. Oost-Duitsland	
a. Wijzigingen in regering en partij	7
 <u>Hoofdstuk B: Economie</u>	
1. Samenvatting	8
2. Olie-export in 1972 (miljoenen tonnen)	9-11
 <u>Hoofdstuk C: Oorlogspotentieel</u>	
1. Polen	
a. Nieuwe verkeersbrug over de Wisla bij Kiezmark	12
 <u>Hoofdstuk D: Landstrijdkrachten</u>	
1. Samenvatting	13
2. Activiteiten	
a. Samenvatting	14
b. Warschaupakt	14
c. Oost-Duitsland	14-16
3. Materieel	
a. Oost-Duitsland	17
b. Hongarije/YuGV	17
4. Personeel	
a. Sovjet-Unie	18
5. Personalía	
a. Sovjet-Unie	19
6. Opkomst/Rotatie	
a. Sovjet-Unie	20-21
b. Overige WP-landen	21

blz.nr.:Hoofdstuk E: Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

1. Oost-Duitsland
  - a. Liquidatie illegale residentie in Zwitserland 22-24
  - b. Cover-stories voor illegale residenten 24-26
  - c. Agentenruilactie 27
2. Polen
  - a. Toename Poolse inlichtingenactiviteiten 28-29

DEEL II: Midden-Oosten/Noord-Afrika

1. Samenvatting 30
2. Oostblok acties en reacties ten aanzien van de recente oorlog in het Midden-Oosten 31-40
3. De betrekkingen tussen Israël en de Afrikaanse landen 41

DEEL III: Verre-Oosten

1. Samenvatting 42
2. Azië
  - a. Steunverlening aan Arabische landen 43-44
3. China
  - a. Houding t.a.v. het Midden-Oosten conflict 45-46
4. Zuid-Vietnam
  - a. Mogelijkheden voor nieuw Noordvietnamees offensief 47-49

Geheim

SAMENVATTING1. Oost-Europa

De verslagperiode werd gekenmerkt door de strijd in het Midden-Oosten. Het is inmiddels duidelijk dat de Sovjet-Unie op de hoogte was van de op handen zijnde Arabische aanval. Of de Sovjet-Unie zijn Warschaupakt partners van deze wetenschap op de hoogte heeft gesteld, is niet bekend. Wel is het opvallend dat de reacties van de Warschaupakt landen over het algemeen zeer gematigd waren. Overigens was de Sovjet-Unie pas bereid via de Veiligheidsraad te interveniëren, toen het gevaar ontstond dat zowel Egypte als Syrië een nieuwe nederlaag tegemoet gingen.

De Sovjet-Unie steunde beide landen door wapenzendingen; de Niet-Sovjet Warschaupakt landen hebben hun hulp in hoofdzaak beperkt tot het medische vlak.

Op militair gebied werden op beperkte schaal in enkele Warschaupakt landen paraatheidsmaatregelen genomen.

De halfjaarlijkse instroming van nieuwe dienstplichtigen in de Warschaupakt strijdkrachten, vindt plaats volgens het normale patroon.

Steeds weer opnieuw blijkt dat een mogelijke ontspanning in de Oost-West verhouding, geen invloed heeft op de activiteiten van de Warschaupakt inlichtingendiensten.

2. Midden-Oosten/Noord-Afrika

Over het geheel genomen ontvingen Egypte en Syrië maar zeer geringe militaire steun van de overige Afrikaanse en Aziatische landen; de verbale steun was aanzienlijk groter. Wel werd door de "olie landen" besloten de olie als politiek pressiemiddel te gaan gebruiken: de productie werd verminderd en zal blijven verminderen, totdat de door Israël bezette gebieden zijn teruggegeven. Tegelijkertijd werd door een prijsverhoging er voor gezorgd dat de inkomsten van de olielanden gelijk blijven.

GEHEIM

3. Verre-Oosten

Daadwerkelijke militaire steun werd vanuit het Verre-Oosten aan de strijdende Arabische landen niet verleend.

In Vietnam treffen de Noordvietnamezen maatregelen om, indien gewenst, na december een grootscheeps offensief tegen Zuid-Vietnam te ontketenen.

DEEL I: Oost-EuropaHoofdstuk A: Politiek

Confidentieel

1. Samenvatting

- Sovjet-Unie: De Sovjet-Unie lijkt bereid om een beperkt conflict met de Verenigde Staten te riskeren in specifieke en gelocaliseerde situaties als onderdeel van een "normale" competitie.
- DDR: De recente wijzigingen in de regering en de partij houden geen wijziging in van de buitenlandse politiek; er zijn evenmin andere aanwijzingen dat de DDR bereid is tot versoepeling van haar betrekkingen met de BRD.

Confidentieel

2. Sovjet-Uniea. Betrekkingen met de Verenigde Staten

De oorlog in het Midden-Oosten en de nasleep daarvan kunnen worden beschouwd als een "test-case" voor de betrekkingen tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie zoals deze zich hebben ontwikkeld sinds het bezoek van President Nixon aan Moskou in mei 1972.

Als basis voor deze betrekkingen dienen (a) de "Basis principes voor de wederzijdse betrekkingen tussen de Sovjet-Unie en de Verenigde Staten", ondertekend tijdens Nixon's bezoek aan Moskou en (b) het "Nucleaire Verdrag", dat tijdens Brezhnev's bezoek aan de Verenigde Staten in juni 1973 is afgesloten.

De belangrijkste passages uit de "Basis principes" zijn:

- de beide landen gaan uit van het standpunt dat in het nucleaire tijdperk geen alternatief bestaat voor het baseren van hun wederzijdse betrekkingen op het principe van de vreedzame coëxistentie;
- De Sovjet-Unie en de Verenigde Staten hebben, net als de andere permanente leden van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties, een speciale verantwoordelijkheid al het mogelijke te doen om zowel conflicten als het ontstaan van situaties, welke internationale spanningen zouden kunnen doen toenemen te voorkomen.

In de "Nucleaire Overeenkomst" wordt verwezen naar de "Basis principes". De belangrijkste artikelen van deze overeenkomst zijn in dit verband:

- art 2 waarin o.a. wordt gesteld dat elke partij zich zal onthouden van dreiging met of gebruik van geweld tegen de andere partij, tegen de bondgenoten van de andere partij en tegen andere landen, in omstandigheden welke een gevaar kunnen vormen voor de internationale vrede en veiligheid;
- art 4: Indien, op welk moment dan ook, de betrekkingen tussen de partijen of tussen één der partijen en andere landen de mogelijkheid zou kunnen opleveren van een nucleair conflict, of indien de betrekkingen tussen landen welke geen deel uitmaken van deze overeenkomst de mogelijkheid zouden inhouden

van een nucleair conflict tussen de Sovjet-Unie en de Verenigde Staten of tussen één der partijen en andere landen, zullen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie, in overeenstemming met de mogelijkheden van deze overeenkomst, onmiddellijk dringende besprekingen met elkaar aangaan en elke poging ondernemen om dit risico af te wenden.

Het principe van de vreedzame coexistentie dient dus als basis voor de betrekkingen tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie.

Uit het Midden-Oosten conflict blijkt echter dat beide landen hieraan een verschillende interpretatie geven.

De Sovjet-Unie lijkt bereid om een beperkt conflict met de Verenigde Staten te riskeren, althans in deze specifieke en gelocaliseerde situatie. Of e.e.a. een gevolg is van de "normale" competitie tussen de beide grote mogendheden, of dat het een uitvloeisel is van verleende garanties valt (nog) niet na te gaan.

Ten aanzien van de verplichtingen welke de beide mogendheden in het "Nucleair Verdrag" op zich hebben genomen, kan worden gesteld dat deze redelijk zijn nagekomen. Er is gedurende het Midden-Oosten conflict sprake geweest van zeer intensief diplomatiek contact tussen beiden. Het initiatief ging uit van de Verenigde Staten (brief Nixon aan Brezhnev), terwijl de Sovjet-Unie pas bereid was tot het indienen van een gezamenlijke ontwerp-resolutie nadat het reële gevaar zich voordeed van een militaire nederlaag voor Syrië en Egypte. De brief van Brezhnev aan Nixon, waarin de Sovjet partijleider dreigt met militair ingrijpen indien Israël niet terugkeert naar de posities van maandag 22 oktober jl., geeft echter aan dat de Sovjet-Unie bereid is om grote risico's te lopen.

Een positief punt van de verbeterde betrekkingen tussen Oost en West is het feit geweest dat zowel de Sovjet partij- en regeringsleiders als de Sovjet pers zich in hun kritiek beperkten tot de staat Israël (relatief ook gematigd) en niet overgingen tot felle polemieken tegen de NAVO-lidstaten zoals in het verleden zo vaak geschiedde.

Concluderend kan worden gesteld dat het conflict in het Midden-Oosten heeft aangetoond dat de Sovjet-Unie weliswaar prijs stelt op verbetering van haar betrekkingen met het Westen maar tegelijkertijd bereid is om grote risico's te nemen in regio's buiten Europa.

3. Oost-Duitsland

Confidentieel

a. Wijzigingen in regering en partij

Op 3 oktober jl. koos de Oostduitse Nationale Vergadering Sindermann tot eerste-minister. Sindermann is een aanhanger van de eerste partijsecretaris Honecker en staat bekend als een bekwaam bureaucraat. Van 1963 tot 1971 was Sindermann eerste secretaris van het industriële district Halle waar onder zijn leiding een succesvolle economische ontwikkeling op gang kwam.

Gelijktijdig werd Stoph tot staatshoofd verkozen, een post welke sinds het overlijden van Ulbricht vacant was.

Sinds drie jaar is de gezondheidstoestand van Stoph niet erg best; zijn nieuwe positie heeft dan ook voornamelijk ceremoniële waarde. Stoph behoudt echter zijn zetel in het Politburo. Tot nieuwe (kandidaat-) leden van het Politburo zijn benoemd de Minister van Defensie, Generaal Hoffmann, de Hoofdredacteur van het partijblad "Neues Deutschland", Herrman, en de voorzitter van de Staats-Plancommissie Schuerer.

Sinds 13 jaar heeft de Minister van Defensie geen zitting meer gehad in het Politburo. De DDR volgt in deze duidelijk het voorbeeld van de Sovjets waar in april jl. de Sovjet Minister van Defensie Grechko lid werd van het Politburo.

De verkiezing van de hoofdredacteur van "Neues Deutschland" tot kandidaat-lid van het Politburo kan er op duiden dat de Partij vast besloten is om de informatie-kanalen in dit land onder controle te houden en bezorgd is over mogelijke infiltratie van westerse ideeën door de vergroting van de contacten tussen Oost en West.

Bovengenoemde wijzigingen in de regering en de partij houden zeer waarschijnlijk geen wijziging van de buitenlandse politiek in en er zijn ook geen andere aanwijzingen dat de DDR bereid is tot versoepeling van haar betrekkingen met de BRD.

Hoofdstuk B: Economie

Dienstgeheim

1. Samenvatting

- Olieboycot: Er zijn geen aanwijzingen dat de Sovjet-Unie initiator van de olieboycot is geweest. De Sovjet-Unie staat omdat hiermee o.a. de samenwerking in NAVO en EEG ernstig op de proef wordt gesteld, echter wel positief tegenover deze boycot.

Dienstgeheim

2. Olie-export in 1972 (miljoenen tonnen):

Saoedi-Arabië	227,1
Irak	62,3
Iran	235,5
Koeweit	146,5
Abu Dhabi	50,0
Katar	25,3
Algerije	49,3
Libië	103,7

West-Europa was in 1972 voor 58 percent van zijn energievoorziening afhankelijk van ruwe olie. Van de olie welke in West-Europa wordt verbruikt, komt ca 85 percent uit het Midden-Oosten en Afrika. Noord-Amerika was in 1972 voor 41 percent van zijn energievoorziening afhankelijk van ruwe olie. Van de olie welke in Noord-Amerika wordt verbruikt komt ca 14 percent uit het Midden-Oosten en Afrika.

De Verenigde Staten importeren ca 6 percent van hun olie uit de Arabische landen.

De Sovjet-Unie exporteerde in 1972 ca 44,7 miljoen ton olie naar de NSWP-landen en 49,9 miljoen ton naar de "westerse" landen.

De olie-export van de Arabische landen welke direct betrokken zijn bij de oorlog tussen Israel-Egypte en Syrië (Saoedi-Arabië, Irak, Koeweit, Algerije en Libië), bedroeg in 1972 638,9 miljoen ton. Op basis van een olieprijs van 1,75 dollar per barrel bedroegen hun inkomsten uit de olie dus plm 7.826 miljoen dollar.

De EEG landen beschikken over een "olie-reserve" voor tenminste 65 dagen. Dichtdraaien van de oliekraan gedurende deze periode door de betrokken Arabische landen levert deze landen een inkomstenderving op van plm 1.391 miljoen dollar.

Op 17 oktober kwamen de ministers van de Arabische olielanden in Koeweit bijeen. Tijdens deze bijeenkomst werd besloten om de productie van olie in alle Arabische landen te verminderen met 5 percent per maand, te beginnen met de productie in september, totdat de door Israel bezette gebieden aan hun rechtmatige eigenaars zijn teruggegeven en de wettelijke rechten van het Palestijnse volk zijn hersteld.

Bovendien zullen de "posted-prices", welke dienen als basis voor de berekening van de belastingen en royalties die de olieconcerns

aan de olielanden moeten betalen, met ongeveer 70 percent stijgen.

Globaal houdt dit een prijsverhoging in van 1,75 dollar tot 3 dollar per barrel (159 liter) ruwe olie.

Verder is er een verhoging van 17 percent bekend gemaakt van de marktprijzen die worden berekend voor de ruwe olie, welke de olielanden zelf winnen en aan de olieconcerns verkopen.

Na deze ministersconferentie besloten de Arabische landen tot een olieboycot tegen de Verenigde Staten en Nederland.

Er zijn geen aanwijzingen dat de Sovjet-Unie initiator van deze boycot is geweest. De Sovjet-Unie staat echter wel positief tegenover deze boycot. In de Pravda van maandag 29 oktober jl. werd gesteld dat de Westeuropese landen gedwongen zijn zich los te maken van het pro-Israël beleid van de Verenigde Staten wegens het gebruik van de olie als politiek wapen. Het blad zegt dat een oplossing voor de energiecrisis in het Westen zal afhangen van de belangen der Arabische volken die een rechtvaardige strijd voor het herstel van hun rechten voeren. Volgens de Pravda zijn er verder al aanwijzingen dat sommige Westeuropese landen niet met de Verenigde Staten samen werken aan de vorming van "één enkel front" bij het oplossen van de kwestie van het olie-tekort. Nog afgezien van de militair-strategische betekenis welke deze olieboycot voor het Westen kan krijgen, is zij thans reeds een duidelijke bedreiging voor de samenhang in NAVO en EEG.

Oliereserves, -productie en -verbruik (stand 1972):

	<u>Reserves</u>		<u>Productie</u>		<u>Verbruik</u>		<u>Saldo</u>
West-Europa	1,153	1,3%	16,1	0,6%	686,1	27,1%	- 670,0
Afrika	14,086	15,6%	281,4	10,8%	49,2	2,0%	+ 232,2
Midden-Oosten (incl. Turkije en Israel)	48,552	53,8%	895,4	34,5%	63,4	2,5%	+ 832,0
Noord-Amerika	6,337	7,0%	619,5	23,8%	829,3	32,7%	- 209,8
Midden-en Zuid-Amerika	4,551	5,0%	248,7	9,6%	155,1	6,1%	+ 93,6
Verre Oosten en Australië	2,001	2,2%	92,5	3,6%	357,9	14,1%	- 265,4
Oost-Europa en Sovjet-Unie	10,997	12,1%	415,7	15,9%	362,4	14,3%	+ 53,3
China	<u>2,671</u>	<u>3,0%</u>	<u>29,6</u>	<u>1,2%</u>	<u>30,6</u>	<u>1,2%</u>	<u>- 1,0</u>
	90,348	100,0%	2,598,9	100,0%	2,534,0	100,0%	+ 64,9
USA	4.964		532,0		749,3		- 217,3
EEG	855		11,4		556,7		- 545,3
USSR	10.204		394,0		288,0		+ 106,0
NSWP	251		16,0		64,2		- 48,2

(in miljoenen tonnen)

MO 9/73

GEHEIM

Hoofdstuk C: OorlogspotentieelConfidentieel 1. Polena. Nieuwe verkeersbrug over de Wisla bij Kiezmark

Op 20-7-1973 is een nieuwe verkeersbrug over de Wisla bij Kiezmark (CF 66 14) voor het verkeer opengesteld.

(B-2 en pers)

Commentaar: De brug is in de plaats gekomen van de pontonbrug, die in de winterperiode werd verwijderd, als gevolg waarvan het verkeer gebruik moest maken van de ca 35 km zuidelijker gelegen brug bij Tczew (CE 57 96).

De nieuwe brug ligt in de belangrijke militaire Oost-West verbinding Kaliningrad-Elblag-Gdansk-Gdynia-Slupsk-Szezecin (T-83-E-81-52)

De capaciteit van de nieuwe brug is - in tegenstelling tot die van de pontonbrug - tenminste gelijk aan die van de wegen ten Oosten en ten Westen er van (ca 2.600 vtgn/24 uur).

Hoofdstuk D: Landstrijdkrachten

Geheim

1. Samenvatting

Als afsluiting van de opleidingsperiode vond bij de NVA een oefening op militair district-niveau plaats en bij de GSVG op GSVG-niveau.

Met de halfjaarlijkse troepenrotatie van de Sovjet-strijdkrachten werd vroeger dan te doen gebruikelijk was een aanvang gemaakt.

Geheim

2. Activiteitena. Samenvatting

Zoals gebruikelijk in oktober kwam bij de Warschaupakt landstrijdkrachten een einde aan de opleidingsperiode en werd een aanvang gemaakt met de halfjaarlijkse troepenrotatie of werden voorbereidingen daartoe getroffen, waarbij dient te worden opgemerkt dat bij de Sovjet strijdkrachten deze voorbereidingen 14 dagen eerder plaatsvonden dan "normaal".

Als reactie op de gebeurtenissen in het Midden-Oosten werden in enkele Warschaupaktlanden paraatheidsmaatregelen getroffen, naar wordt aangenomen op beperkte schaal.

In Oost-Duitsland werd Tijdelijk Verboden Gebied 22/73 ingesteld, waarin geen bijzondere activiteiten werden waargenomen. Oefeningen van enige omvang (legerniveau) vonden plaats bij de GSVG en bij de NVA.

b. Warschaupakt

Gedurende het conflict in het Midden-Oosten werden aanwijzingen ontvangen welke duiden op paraatheidsmaatregelen bij diverse Warschaupakt strijdkrachten. Deze maatregelen bestonden voornamelijk uit het intrekken van verloven, uitgaansverboden, consignatie en/of bereikbaar zijn van personeel, enz.

Dezerzijds wordt aangenomen dat de paraatheidsmaatregelen slechts plaatselijk werden uitgevoerd en beperkt bleven tot personeel werkzaam in bepaalde functies.

Er zijn aanwijzingen dat de NVA óók een alarmoefening heeft gehouden.

c. Oost-Duitsland(1) TVG 22/73

Ingesteld werd TVG 22/73 van 071500a-112359a oktober.

Door deze restrictie werd het gehele zuidelijke deel van Oost-Duitsland tot verboden gebied verklaard.

Voor globale ligging, zie blz. 16.

Commentaar: Bijzondere activiteiten werden niet waargenomen. Rekening wordt gehouden met de mogelijkheid dat dit TVG verband hield met de situatie in het Midden-Oosten en mogelijk heeft gediend voor afscherming van bepaalde paraatheidsmaatregelen (alarm?) bij de GSVG. Evenmin wordt uitgesloten geacht dat het hier een reactie betrof op de Amerikaanse "BIG-LIFT-oefening" "REFORGER".

(2) GSVG

In de periode 7-10 okt vond in het gebied Letzlingerheide-Altengrabow-Rathenow een gezamenlijke oefening van GSVG land- en luchtstrijdkrachten plaats.

Van de zijde van de landstrijdkrachten werd deelgenomen door elementen van 9 Gde Tkdiv/2 Gde Lr, 27 Gde Mechdiv/1 Gde Tkler, 19 Mechdiv/20 Gde Lr en 34 Artdiv/GSVG.

Waarschijnlijk werd de oefening geleid door St-GSVG.

Naar wordt aangenomen in het kader van een aanval, vond een rivierovergang plaats en werden door middel van helikopters troepen ingevlogen.

Verdere bijzonderheden ontbreken.

(3) NVA

Van 3-5 oktober vond een oefening met troepen plaats door waarschijnlijk alle artillerie-eenheden van MD-V.

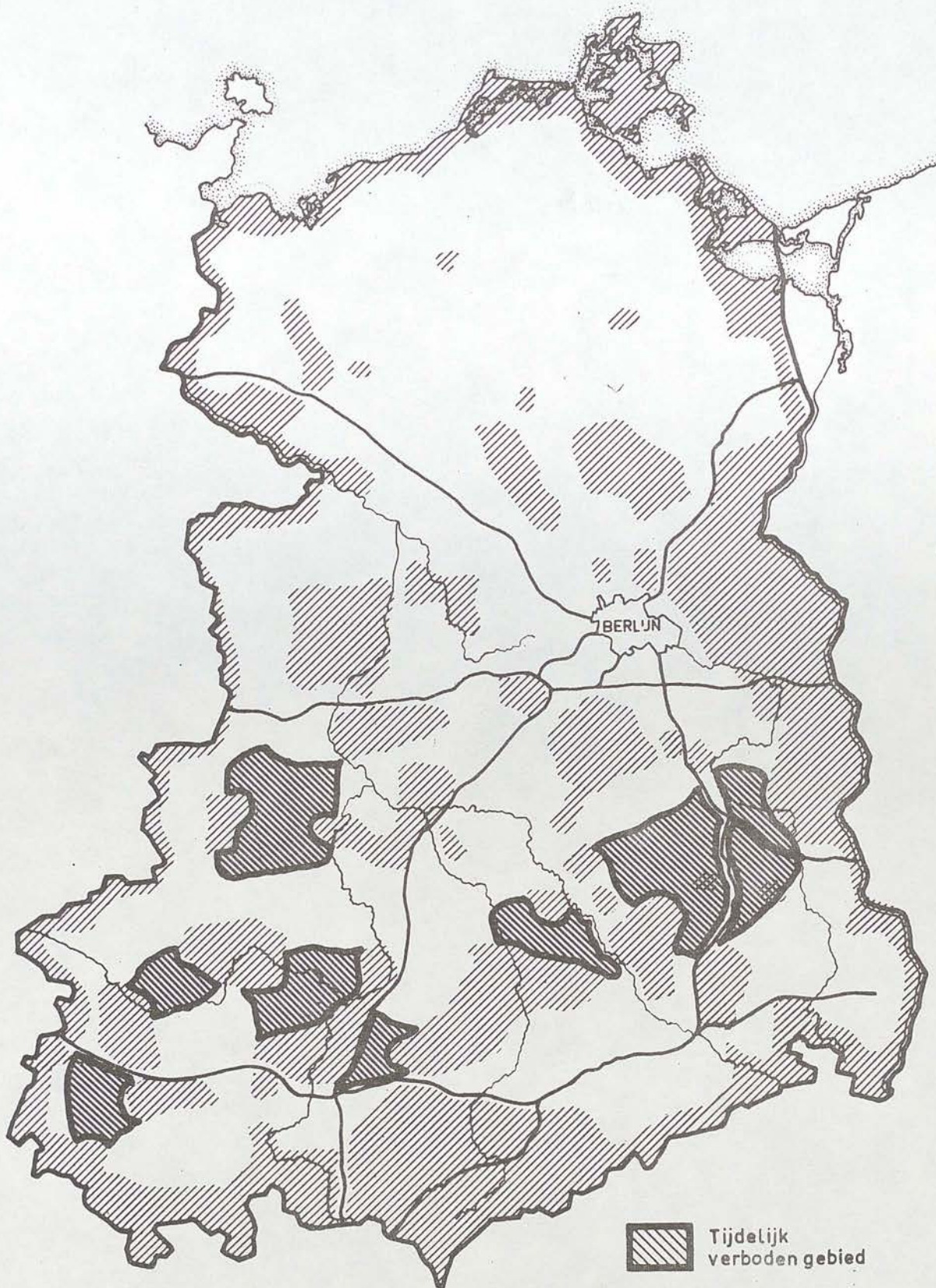
Gedurende de oefening verplaatste 5 Rkbrig zich over een afstand van ca 150 km naar de omgeving van Retgendorf (PE 65). Deze verplaatsing geschiedde zowel over de weg als per spoor.

De oefening vond gedeeltelijk plaats onder atomaire omstandigheden. Ook werd opgetreden tegen subversanten.

Verdere omstandigheden ontbreken.

TIJDELIJK VERBODEN GEBIED nr 22/73

071500a — 112359a OKTOBER

 Tijdelijk
verboden gebied

 Permanent
verboden gebied

3. Materieel

Geheim

a. Oost-Duitsland/GSVG(1) Luchtafweer

De SA-7 (Grail) is ingedeeld bij de mecheenheden der GSVG. In het voertuig van iedere commandant van een mechie - zeker als deze cie met BMP-76 is uitgerust - wordt een SA-7 meegevoerd. (B-3) (R)

Commentaar: De SA-7 wordt van de schouder afgevuurd.

Indien de invoering inderdaad op bovengenoemde schaal zou geschieden, c.q. zou zijn geschied, betekent dit een nieuwe versterking van de luchtafweermiddelen van de troepen te velde, welke versterking in eerdere maandoverzichten werd gemeld. Een bezwaar lijkt het teloor gaan van een goede "fire-control".

Geheim

b. Hongarije/YuGV

Bij tenminste drie eenheden der YuGV (Sovjet strijdkrachten in Hongarije) is de BMP-76 waargenomen. Tenminste 1/3 deel van de tanks in Hongarije zijn T-62 tanks. Nieuwe aanvalsbruggen op tanks, alsmede de MAZ-537 tank-transporteur zijn waargenomen.

Ditzelfde geldt ook voor de BRDM-SAM. Vermoedelijk is ook de SA-7 (Grail) in handen van de eenheden. (C-3) (R)

Commentaar: Duidelijk blijkt dat de YuGV niet achtergesteld wordt bij bijvoorbeeld de GSVG, wat betreft de voorziening met modern materieel.

4. Personeel

Confidentieel

a. Sovjet-Unie

Een decreet van 10 mei 1973 van het Presidium van de Opperste Sovjet heeft weer de aanstelling van "langer-dienenden" mogelijk gemaakt. De minister van defensie kan de daarbij betrokken functies bepalen. (Pers)

Commentaar: Bij de in 1971 begonnen wederinvoering van de rangen van praporshchiki en michmany verviel het instituut van de "langer-dienenden". Het gestelde in het bericht wijst erop dat dit blijkbaar onaanvaardbare consequenties heeft meegebracht, die men nu probeert recht te trekken.

5. Personalia

Confidentieel

a. Sovjet-Unie

- (1) Generaal Lapigin, N.I. is chef staf van militair district Transbaikal. (Pers, aug '73)

Commentaar: De benoeming van luitenant-generaal Lapigin moet plaatsgevonden hebben na februari 1973, daar in die maand de luitenant-generaal Martudinov in die functie werd gemeld. Lapigin was van 1966 tot 1968 commandant van 4 Gde Tkdiv "Kantemirov" in militair district Moskou, daarna C-20 Gde Leger/GSVG. Daar TBMD een belangrijk deel van de grens der Sovjet-Unie met China en Mongolië omvat, kan deze benoeming als een promotie worden gezien. Een en ander bevestigt het in MO 7/73, blz. 34 en 35, gestelde omtrent het verband tussen functies in MOMD en topfuncties elders, vaak via de GSVG.

Dienstgeheim

- (2) De Maarschalk der Sovjet-Unie S.M. Budenny is op 90-jarige leeftijd overleden. (Pers, okt '73)

Dienstgeheim

- (3) Luitenant-generaal F.M. Bondarenko is op 13 oktober 1973 op tragische wijze - bij een vliegtuigongeluk - om het leven gekomen. (Pers, okt '73)

Commentaar: Bondarenko, 54 jaar oud, was commandant van de luchtdoelraketten van de landelijke luchtverdediging. Officieus is verklaard dat het ongeluk op een vliegveld ten zuiden van Moskou, Domodedovo zou zijn gebeurd. In de westerse pers is erop gezinspeeld dat het "ongeval" in verband zou kunnen staan met gevechtshandelingen in het Midden-Oosten. Bondarenko vervulde de genoemde functie vanaf tenminste november '68.

6. Opkomst/Rotatie

Confidentieel

a. Sovjet-Unie

- (1) Op 30 september verscheen de halfjaarlijkse oproep- en ontslagorder van de minister van defensie in de Sovjet pers.

De order regelt het ontslag en de opkomst die in de maanden november en december zullen plaatsvinden.

Commentaar: De tekst van de order wijkt niet af van de gebruikelijke. Het tijdstip van uitgifte ligt echter ca 2 weken vroeger dan normaal gebruikelijk was. De eerste melding van de aanwezigheid van een pendeltrein, d.w.z. een trein die is bestemd voor aan- en afvoer van dienstplichtigen naar en van de DDR, werd ook ongevoerd vroeg gedaan, nl. op 24 september 1973. Tot nu toe ontbreken echter aanwijzingen dat de rotatie bij de GSVG ook werkelijk reeds zijn begonnen.

Geheim

- (2) Op 24 september 1973 werd op het station te Opava (Tsjechoslowakije) de aankomst van een onbekend aantal nieuwe soldaten uit de Sovjet-Unie waargenomen. Hun leeftijd werd geschat tussen 18 en 20 jaar. (C-3) (R)

Commentaar: Vermoedelijk betreft het hier specialisten en/of personeel dat uit verafgelegen gebieden van de Sovjet-Unie afkomstig is. Instroming van deze categorieën personeel gaat normaliter aan de echte rotatie vooraf. Verband met de rotatie en de eventuele vervroeging van het tijdstip daarvan wordt dan ook (nog) niet aangenomen.

- (3) Een Sovjet ingezetene werd op 14 november 1970 opgeroepen voor vervulling van zijn dienstplicht. Hij woonde in een van de Baltische staten. Tezamen met een 1200 andere recruten werd hij per trein (een reis van 16 dagen) naar een garnizoen in het militair district "Verre Oosten" gebracht

en daar ingedeeld bij een opleidingseenheid voor opleiding tot commandant van een BMP-76. Aan het eind van de opleiding werd hij, met 300 anderen, geplaatst bij een mechreg, eveneens in MD Verre Oosten, in mei 1971.

In juli '71 werd hij overgeplaatst naar een mechreg in MD Baltische Landen, vermoedelijk wegens de (legale) verhuizing van zijn familie naar West-Duitsland. In november '72 ging hij met groot verlof en in juni '73 arriveerde hij, legaal, in West-Duitsland. (F-6) (R)

Commentaar: Uit het bericht blijkt duidelijk dat "rotatie" niet een begrip is dat zich tot de Sovjet strijdkrachten in Oost-Europa beperkt, maar de gehele Sovjet-Unie zelf ook omvat. Kenmerkend is verder dat persoonlijke omstandigheden aanleiding kunnen geven tot overplaatsing. Verwonderlijk is dat zeer kort na zijn ontslag uit de militaire dienst, en na een opleiding op een van de modernste gevechtsvoertuigen, de betrokkene toestemming verkreeg om naar West-Duitsland te verhuizen.

Geheim

b. Overige WP-landen

- (1) In de DDR zal de herfstrotatie vermoedelijk normaal verlopen, d.w.z. in de periode eind oktober begin november. Er zijn echter geruchten over een uitstel van de rotatie en over een mogelijke oproep van reservisten tegen 1 november '73. (C-3 en F-6) (R)
- (2) In Polen is de herfstrotatie der Poolse dienstplichtigen normaal verlopen. (C-3) (R)
- (3) In Tsjechoslowakije is de herfstrotatie normaal verlopen. (C-3) (R)
- (4) In Bulgarije is vermoedelijk een oproep van reservisten, voornamelijk van tanktroepen en artillerie, aan de gang. (F-6) (R)

Hoofdstuk E: Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten1. Oost-Duitsland

Confidentieel

a. Liquidatie illegale residentie in Zwitserland

(1) Algemeen

Op 12 september jl. heeft de Zwitserse Bundespolizei, in samenwerking met de Kantonspolizei in Zürich, twee personen, behorende tot een illegale residentie van een Oostduitse inlichtingendienst, gearresteerd.

Zoals gebruikelijk was het tweetal, een echtpaar, uitgerust met valse identiteitspapieren. De man, de 50-jarige Hans Kälin, illegaal resident sedert zijn aankomst uit de DDR in het kanton Zürich in 1967, had als opdracht het organiseren van een militair inlichtingennet. Kälin trad in dienst bij het Sulzer-concern in Winterthur als werktuigbouwkundig ingenieur. Hij trouwde daarna met de journaliste Ursula Meissner, die beweerde uit de DDR te zijn gevlucht. Zij werkte bij hetzelfde bedrijf als Kälin. Met zekerheid is vastgesteld dat Kälin officier van een Oostduitse inlichtingendienst is. Zijn vrouw was hem als assistente toegevoegd. Beiden hebben bekend dat hun ware naam Wolf is. Kälin wendde bij zijn vestiging in het kanton Zürich voor, een nakomeling van een in de DDR woonachtige Zwitserse familie te zijn.

(2) Taak, uitrusting en verbindingssysteem

Het Kälin-duo was uitgerust met de modernste mobiele verbindingssysteem voor het onderhouden van contact met hun inlichtingencentrale in de DDR.

Tot hun taak behoorde onder andere het verwerven van inlichtingen op militair, politiek, economisch en technisch-wetenschappelijk gebied. Buiten de uitstekend uitgevoerde valse Zwitserse paspoorten ("Totalfälschungen"; derhalve niet vervalste paspoorten), was het echtpaar uitgerust met een aantal valse passen welke niet op de naam Kälin waren afgegeven.

De illegale residentie was nog in opbouw. In talrijke geheime bergplaatsen en containers werd een groot aantal uitrustingsstukken en documentatie aangetroffen; onder meer instructies betreffende algemene en specialistische inlichtingenopdrachten op militair, politiek, economisch en technisch-wetenschappelijk terrein. De hiervoor genoemde mobiele radiozender was uitgerust met high-speed-transmitter. Gechiffreerde teksten van 150-250 cijfers konden binnen 5-7 seconden worden uitgezonden.

De zender met toebehoren was verborgen in een antieke kist met dubbele bodem. Als energiebron voor de zender kon zowel het lichtnet als een auto-accu dienst doen. De zender was reeds in bedrijf genomen. Het totale tot de zend- en ontvang apparatuur behorende documentatiemateriaal met betrekking tot eenzijdig en tweezijdig radiocontact werd in beslag genomen.

Hiertoe behoorde zowel het in gebruik zijnde als het in crisis- en oorlogstijd te bezigen chiffreermateriaal. Verder konden ook twee radio-ontvangers voor kortegolf-ontvangst in beslag worden genomen, welke werden gebruikt voor ontvangst van gechiffreerde instructies van de inlichtingencentrale in de DDR, een Minox camera met toebehoren en een zakmicroscop voor het lezen van mikraten (fotografische punten).

Commentaar: De WP-inlichtingendiensten maken bij de opbouw van illegale residenties in het buitenland gaarne gebruik van echtparen, die grondig voor hun taak zijn opgeleid. De partners hebben als regel een officiersrang bij een van de inlichtingendiensten. De illegale resident zelf is meestal hoofdofficier in de rang van lt kolonel of kolonel. Na hun inzet in het Westen treden de partners soms onder hun aangenomen naam opnieuw in het huwelijk.

Ook worden wel schijnhuwelijken zonder voorafgaande band aangegaan. Deze dienen voornamelijk teneinde de inlichtingenactiviteiten en noodzakelijke onderlinge contacten te vergemakkelijken. Voor wat betreft de vlucht van het vrouwelijk lid van het hiervoor genoemd duo kan worden gesteld, dat hier sprake is van een door de DDR-inlichtingendienst georganiseerde vlucht. Talrijke malen zijn dergelijke "vluchtelingen" ontmaskerd. Interessant is het reeds in bedrijf zijn van de zender voor wat betreft A-1 verkeer. In vreedstijd worden gewoonlijk A-2 of A-3 verbindingen onderhouden, waarbij het radiocontact uitsluitend uitgaat van de centrale. Eveneens van interesse is de vaststelling van het ter beschikking staan van speciaal chiffreermateriaal voor crisis- en oorlogssituaties. Zonder twijfel wordt het aantal illegale residenties van de politieke en militaire inlichtingendienst van de WP-landen voortdurend uitgebreid.

Confidentieel

b. Cover-stories voor illegale residenten

Dat de met sluizingsoperaties vanuit Oost- naar West-Duitsland belaste Afdeling VI van de buitenlandse inlichtingendienst (HVA) van het M.f.S., ondanks jarenlange ervaring op het gebied van cover-stories, kan falen, blijkt onder andere uit de volgende affaire.

In 1965 meldde zich bij de Oostduitse Grenzpolizei de in 1955 uit de DDR gevluchte Heinz Fischer. Hij was destijds gevlucht teneinde zich aan dienst bij de gekazerneerde Volkspolizei te onttrekken. Na een aantal eenvoudige civiele functies in West-Duitsland te hebben vervuld, werd Fischer in 1962 bij het Bahnpostamt in Köln-Deutz tewerkgesteld. In 1965 werd hij wegens herhaalde dronkenschap tijdens de dienst ontslagen.

Inmiddels had hij ook een mislukt huwelijk achter de rug. Daarna besloot hij naar de DDR terug te keren. Hier werden zijn Westduitse legitimatiepapieren in beslag genomen. De hiervoor genoemde buitenlandse inlichtingendienst besloot een HVA-officier de rol van Fischer te laten overnemen. Deze HVA-officier werd, uitgerust met Fischer's papieren, naar het Noorden van de BRD gezonden teneinde aldaar een illegale residentie op te bouwen. De HVA meende te kunnen constateren dat Fischer nauwelijks kennissen in West-Duitsland had en aan niemand zijn vertrek naar Oost-Duitsland had medegedeeld. De toekomstige illegale resident, die zorgvuldig het vroegere woongebied van Fischer meed, begaf zich via een grote omweg naar zijn inzetgebied. In het voorjaar van 1966 reisde hij naar Groot-Brittannië en volgde hij in Cambridge cursussen in de Engelse taal. Vóór zijn vertrek naar Hamburg verstrekke de Westduitse ambassade hem op zijn verzoek een BRD-Reisepass. De HVA-man had onder andere de opdracht een onderzoek in te stellen naar de in de BRD in gebruik zijnde computersystemen. Daarom bezocht hij vanaf juni 1969 een computercursus bij de Hamburgse DGB-Bundesfachschule. Zijn studieresultaten waren dermate goed dat de cursusleiding hem een aanbeveling gaf voor een Hamburgse bank, welke een programmeur zocht. Kort daarna werd hij chef van de computerafdeling. De opgedane kennis en ervaring stelde hem in staat details, schetsen, prognoses en dergelijke betreffende de computerindustrie aan de HVA te rapporteren. De HVA-centrale hield met de illegale resident contact door middel van een A-3 verbinding (eenzijdig gesproken radioverkeer). In de lente van 1973 kreeg de Westduitse veiligheidsdienst een tip dat een HVA-man werkzaam was bij een Hamburgse bank. Uit een ingesteld onderzoek, waarbij door Fischer en de illegale resident geschreven biografieën en dergelijke ter beschikking stonden, bleek

- dat de schoolopleiding en kennis van de Duitse taal van Fischer op een belangrijk lager niveau stonden dan die van de illegale resident die diens identiteit had aangenomen,

- dat Fischer beweerd had de DDR te hebben verlaten teneinde zich aan militaire dienst te onttrekken, terwijl de HVA-man beweerd had de DDR te hebben verlaten omdat hij niet in de gelegenheid werd gesteld te studeren,
- dat Fischer littekens van een meniscus en van een blinde-darmoperatie had en dat deze bij de HVA-man, volgens een vriendin, ontbraken, en
- dat de vroegere echtgenote van Fischer deze niet kon identificeren aan de hand van een foto van de HVA-man.

Mogelijk gealarmeerd door het in diens omgeving plaatshebbende onderzoek, zag de illegale resident kans naar de DDR uit te wijken.

Commentaar: Vorenstaande geeft een beeld van de maatregelen welke door de met infiltratie van inlichtingenpersoneel belaste afdelingen van de WP-landen worden genomen, teneinde deze tegen ontdekking door Westelijke C.I.-organen te beschermen en om deze illegalen zo productief mogelijk te doen zijn. Dat een cover-story in sommige gevallen niet "waterdicht" blijkt te zijn, is bij een omvangrijke inzet van inlichtingenpersoneel (illegale residenten, rechtstreeks geleide agenten en dergelijke) dat bij ter beschikking staande cover-mogelijkheden moet worden aangepast, niet te voorkomen.

Deze omstandigheid kan, naar is gebleken, C.I.-organen mogelijkheden bieden tot liquidatie van illegale vestigingen van inlichtingen- en veiligheidsdiensten van de WP-landen.

Confidentieel

c. Agentenruilactie

West- en Oost-Duitsland hebben wederom, in het kader van een ruilovereenkomst, van spionage beschuldigde personen uitgewisseld. Er zijn nog geen details bekend, doch volgens het blad "Bild am Sonntag" zou tot de door de BRD vrijgelaten agenten, onder andere de vroegere vakverenigingsfunctionaris Wilhelm Gronau behoren. Deze werd in september 1972 tijdens een conspiratieve ontmoeting met een lid van een Oostduitse inlichtingendienst, waarschijnlijk het M.f.S., gearresteerd.

Het M.f.S. heeft steeds "ruilmateriaal" ter beschikking. Zo werd in Juni van dit jaar onder andere een Westduits echtpaar wegens staatsgevaarlijke activiteiten in de DDR gearresteerd.

Commentaar: Sedert de uitwisseling van de in de USA gearresteerde

KGB-Resident Abel tegen de U-2 piloot Powers in 1962 heeft, in tegenstelling tot hetgeen voordien gebruikelijk was, geregeld uitwisseling plaatsgevonden van wegens spionage-activiteiten gearresteerde personen. Bekende gevallen zijn de uitwisseling van de in Groot-Brittannië gearresteerde GRU-Resident Lonsdale tegen de Engelsman Wynne in 1964, de ruil van het wegens spionage voor Tsjechoslowakije veroordeelde Bondsdaglid Frenzel in 1966 en de ruil van de Krogers, welke als kaderwerkers van de GRU in Groot-Brittannië optraden, tegen de Engelsman Brooke in 1969.

Van de zijde van de WP-landen is als bemiddelaar bij agentenruilacties de Oostberlijnse advocaat Dr Vogel (47) bekend geworden.

Op grond van diverse omstandigheden is deze advocaat te beschouwen als een vertrouwensman van de KGB en het M.f.S.

2. Polen

Confidentieel

a. Toename Poolse inlichtingenactiviteiten

Er zijn diverse aanwijzingen waaruit blijkt, dat de Poolse inlichtingen- en veiligheidsdiensten in het kader van het inlichtingenapparaat van het Warschaupakt steeds invloedrijker worden en aan betekenis winnen. Volgens onbevestigde berichten zou de Poolse begroting voor de inlichtingen- en veiligheidsdiensten met 56% zijn gestegen. Momenteel zou de Poolse regering jaarlijks voor inlichtingen- en veiligheidsdoeleinden bijna vier miljard Zloty uitgeven. Volgens het grootste Poolse emigrantenblad "Dziennik Polski" zijn bij het Poolse ministerie van binnenlandse zaken in Warschau, de zetel van de niet-militaire inlichtingen- en veiligheidsdiensten (UB/SB), circa 4000 veiligheidsfunctionarissen werkzaam. In de verschillende Wojewodschappen (provincies) bedraagt dit aantal 14.000 man. De zogenaamde operatieve diensten van dit ministerie hebben de beschikking over een eigen radionet, moderne transportmiddelen en andere moderne hulpmiddelen. Naast genoemde veiligheidsfunctionarissen werken nog duizenden andere functionarissen van dit ministerie (MSW) voor de buitenlandse inlichtingendienst. De positie van de Poolse inlichtingen- en veiligheidsdiensten wordt, voor wat betreft de buitenlandse activiteiten, begunstigd door het feit dat zich in diverse Westelijke landen omvangrijke Poolse emigrantengroepen bevinden, welke een vruchtbaar recruiteringssterrein voor deze diensten vormen. In dit verband worden genoemd Noord- en Zuid-Amerika, Canada, Groot-Brittannië, Frankrijk, de BRD, Nederland en andere landen. In de BRD wonen circa 50.000 burgers van Poolse origine; hiervan in Westfalen circa 12.000.

De in de BRD gevestigde Poolse emigrantenorganisatie "Zgoda", welke pretendeert belangstelling voor de Poolse folklore op te wekken, is in feite te beschouwen als een mantelorganisatie van de Poolse inlichtingendiensten (UB/SB en Z-II). Van de in Bochum gevestigde "Zgoda" zouden ongeveer 6000 jonge Polen en Duitsers van Poolse afkomst lid zijn.

Reeds in 1971 telde deze door Warschau gefinancierde organisatie bijna honderd plaatselijke groepen; voornamelijk in Noordrijn-Westfalen. In de laatste maanden werden groepen in München, Kaiserslautern en Ingolstadt opgericht. Tot de organisatie "Zgoda" behorende jongeren worden uitgenodigd voor bezoeken aan Polen, alwaar zij in vakantiecampen onder andere militaire scholing blijken te ontvangen. In deze kampen wordt aan politieke indoctrinatie bijzonder veel aandacht besteed. Bij de opleiding zijn Poolse officieren ingeschakeld. Volgens "Głos Polski" het orgaan van "Zgoda" is een groot percentage van de leden van deze organisatie van militaire afkomst. Enkele jaren geleden constateerden Britse militaire instanties in Mönchengladbach dat leden van de Poolse bewakingscompagnieën, die belangrijke militaire installaties, onder andere munitiedepots, bewaken en die nota bene als politiek vluchteling zijn geregistreerd, onder auspiciën van "Zgoda" reizen naar Polen ondernamen.

Commentaar: Naast de inlichtingen- en veiligheidsdiensten van het Poolse ministerie van binnenlandse zaken (MSW), welke ook (militaire) spionage in het buitenland en veiligheid in de strijdkrachten bedrijven, werkt de militaire inlichtingendienst Z-II. Voor wat betreft de activiteiten van de organisatie "Zgoda" kan worden gesteld, dat zeer waarschijnlijk beide Poolse inlichtingendiensten hierbij belangen hebben. Het is duidelijk dat in Polen ideologisch en militair geschoolde jongeren die in Westelijke landen woonachtig zijn een bedreiging voor de veiligheid vormen. De toegenomen betekenis van Polen in het kader van het inlichtingen- en veiligheidsapparaat van het Warschaupakt kan ook blijken uit de dit jaar besloten oprichting van een "Comité voor aangelegenheden betreffende interne veiligheid van de Warschaupakt-landen", dat in Warschau zal worden gevestigd. Voor wat betreft coördinatie van buitenlandse inlichtingenactiviteiten van de Warschaupakt-landen is de KGB-centrale in Moskou steeds het middelpunt geweest. In M.O. juni 1972 werd reeds bericht over de enorme geldmiddelen waarover de Poolse inlichtingendiensten schijnen te kunnen beschikken.

DEEL II: Midden-Oosten/Noord-AfrikaConfidentieel 1. Samenvatting

Kort voor het uitbreken van de strijd in het Midden-Oosten heeft de Sovjet-Unie vrouwen en kinderen van Sovjet onderdanen en mogelijk ook een deel van de adviseurs uit Egypte en Syrië geëvacueerd.

Gedurende de eerste dagen, toen de strijd voor de Arabieren redelijk gunstig verliep, waren de reacties van de WP-landen over het algemeen nogal gematigd.

Nadat echter Israël het initiatief begon over te nemen en de Arabieren zware verliezen waren toegebracht, opende de Sovjet-Unie een luchtbrug voor een snelle herbevoorrading van de Syrische en Egyptische strijdkrachten.

De NSWP landen hebben, voor zover tot nu toe bekend is, hun hulp in hoofdzaak beperkt tot het medische vlak.

Politieke reacties van de zijde van het WP richtten zich aanvankelijk in hoofdzaak tegen beweerde Israëlische aanvallen op civiele doelen en niet zozeer tegen de oorlog als zodanig. Toen de strijd zich voor de Arabieren ongunstig begon te ontwikkelen begon de Sovjet-Unie diplomatieke stappen te ondernemen teneinde via het bereiken van een bestand een nieuwe Arabische nederlaag te voorkomen.

De voortzetting van de strijd nadat het bestand officieel van kracht was geworden leidde tot scherp reageren van de Sovjet-Unie, waarbij Israël met "ernstige consequentie" werd bedreigd.

In een afzonderlijk Supintrep zal uitvoerig worden ingegaan op de strijd in het Midden-Oosten.

Confidentieel 2. Oostblok acties en reacties ten aanzien van de recente oorlog in het Midden-Oosten

- a. Op 4 oktober, dus twee dagen vóór het uitbreken der vijandelijkheden, werd plotseling een begin gemaakt met de evacuatie van Sovjet onderdanen uit Syrië en Egypte. In hoofdzaak gebeurde dit met vliegtuigen, te weten in totaal 26 vluchten op 4 en 5 oktober tussen Cairo/Damascus en de Sovjet-Unie, doch er werd ook gebruik gemaakt van schepen. De evacuatie betrof in ieder geval vrouwen en kinderen, doch volgens sommige bronnen werden eveneens Sovjet adviseurs afgevoerd, daarbij in het midden latend of het militairen, burgers, of mogelijk beiden betrof.

Voorts verlieten in die tijd Sovjet schepen de Egyptische havens en het Oostelijk Bekken der Middellandse Zee.

Commentaar: Uit bovengenoemde maatregelen blijkt duidelijk dat de Sovjet-Unie op de hoogte was van de op handen zijnde Arabische aanval. Het is echter op dit moment nog niet met zekerheid te zeggen of de Sovjet-Unie die wetenschap uit eigen observatie heeft verkregen of dat Egypte tijdig de nodige informatie heeft verschaft. Dit laatste zou overigens in de lijn der verwachting hebben gelegen, gezien het feit dat in het verdrag dat Egypte in mei 1971 met de Sovjet-Unie sloot is bepaald dat beide landen met elkaar overleg zullen plegen als zich situaties voordoen welke de vrede in gevaar brengen. Met nadruk moet er echter op worden gewezen, dat genoemd verdrag géén zg wederzijds bijstandsverdrag is m.a.w. dat de Sovjet-Unie op geen enkele wijze verplicht was tot daadwerkelijke militaire steunverlening. Het terugtrekken van schepen uit de onmiddellijke omgeving van het strijdtoneel vormde voorts een der eerste aanwijzingen dat de Sovjet-Unie niet bij de strijd wenste te worden betrokken.

- b. In de loop van de namiddag van de 6^e oktober werd de Noorse ambassadeur in Belgrado benaderd door een Sovjet diplomaat welke hem meedeelde dat de Sovjet-Unie de militaire adviseurs en hun familieleden uit Egypte en Syrië had teruggehaald. Verder deelde hij mee dat de Sovjet-Unie zich van de oorlog zou distantiëren

en de politieke consequenties daarvan aanvaarden. "Het is niet onze oorlog", aldus de diplomaat, die verder de hoop uitsprak dat ook de NAVO zou afzien van het nemen van maatregelen.

Commentaar: Inhoud en tijdstip van het gesprek, dat reeds kort na het uitbreken van de strijd plaatsvond, doen vermoeden dat het dient te worden opgevat als een boodschap van de Sovjet-Unie aan de NAVO-landen met het doel het Sovjet standpunt uiteen te zetten, eventuele misverstanden te voorkomen en aldus te bereiken dat de strijd in het Midden-Oosten geen ongewenste reacties zou veroorzaken. Enkele dagen na het uitbreken van de strijd deelde een andere Sovjet diplomaat mede dat de Sovjet-Unie tegen de nieuwe oorlog was geweest, doch er niet in was geslaagd de Egyptische regering te overreden. Ook deze mededeling versterkt de algemene indruk dat de Sovjet-Unie de Arabieren niet tot een hernieuwde oorlog heeft aangezet. De Sovjet zouden zelfs verschillende keren hebben gewaarschuwd tegen hervatting van de vijandelijkheden, omdat zij ervan overtuigd waren dat zoiets wederom zou uitlopen op een nederlaag voor de Arabieren.

De vaak genoemde en even vaak overschatte Sovjet invloed in Egypte en ook in Syrië is in dit geval duidelijk niet voldoende geweest om de Arabieren van hun voornemen te kunnen afhouden.

- c. Na het uitbreken der vijandelijkheden lieten de eerste reacties uit de Sovjet-Unie vrij lang op zich wachten. Pas zondagavond werd in een regeringsverklaring Israël in algemene termen als de veroorzaker van de agressie aangemerkt. Verder werd gesteld dat de Sovjet-Unie, trouw aan haar principiële politiek van steun aan volkeren die streven naar vrijheid en onafhankelijkheid, consequent optreedt als een betrouwbare vriend van de Arabische landen. De Sovjet-Unie verklaarde zich voorstander van een rechtvaardige en duurzame vrede in het Midden-Oosten en van gegarandeerde veiligheid voor alle landen en volkeren (dit laatste moet op de Palestijnen slaan) in dit gebied. Er werd voorts de nadruk op gelegd dat alleen dan een duurzame vrede mogelijk zou zijn als Israël zich uit de bezette Arabische gebieden zou terugtrekken.

De Sovjet leiders waarschuwden er verder voor dat de nieuwe oorlog de groeiende ontspanning tussen Oost en West in gevaar zou kunnen brengen. Onze sympathie staat natuurlijk geheel aan de kant van de slachtoffers van de agressie, aldus partijleider Brezhnev, die voorts verklaarde dat de Sovjet-Unie bereid was te helpen bij het bereiken van een regeling van het conflict.

Commentaar: Het is opmerkelijk dat het zo lang duurde voordat er van de zijde der Sovjet-Unie enig commentaar kwam op de nieuwe strijd in het Midden-Oosten. Kennelijk wilde men eerst afwachten hoe de strijd zich zou ontwikkelen. Toen dit aanvankelijk voor de Arabieren gunstig bleek te zijn, kwam de Sovjet-Unie met een aantal gematigde en voorzichtige reacties. Er werd geen oproep gedaan om de strijd te staken, zoals onmiddellijk na het uitbreken van de oorlog in 1967 was gedaan. Verder dient erop gewezen te worden dat de Sovjet-Unie slechts in algemene termen sprak over steun aan de Arabieren, waarbij natuurlijk niet uit het oog moet worden verloren dat er waarschijnlijk in die eerste dagen ook nog weinig noodzaak was voor hulpverlening. Tenslotte is het van belang erop te wijzen dat de Sovjet-Unie reeds bij die eerste reacties haar bezorgdheid uitsprak over de mogelijke nadelige gevolgen van de nieuwe oorlog op de ontspanning in de Oost-West verhouding.

- d. Op 8 oktober ontving president Boumedienne van Algerije een brief van Brezhnev over de toestand in het Midden-Oosten, waarin Israël verantwoordelijk werd gesteld voor de nieuwe militaire uitbarsting. Meer dan ooit zal de Arabische solidariteit een rol van betekenis moeten spelen; Syrië en Egypte mogen niet alleen staan in de strijd, aldus Brezhnev in zijn brief, die voorts stelde dat het Centraal Comité en de regering van de Sovjet-Unie er niet aan twijfelden dat Algerije de noodzakelijke maatregelen zou nemen ter ondersteuning van Syrië en Egypte in de zware strijd die hen door de Israëliische agressor was opgedrongen. Brezhnev verzekerde Boumedienne tenslotte dat zijn land in velerlei vormen steun zou blijven geven aan de rechtvaardige strijd tegen de Israëliische imperialistische agressie.

Commentaar: Dat deze brief juist aan Boumedienne werd gericht zou verband kunnen houden met het prestige dat deze in de Arabische en Islamitische wereld heeft, mede in verband met zijn recente optreden als gastheer en als voorzitter van de begin september in Algiers gehouden conferentie van niet-gebonden landen. Voorts kan ook het feit dat Algerije een niet onbelangrijke olie-exporteur is en dus een rol zou kunnen spelen bij het entameren van een olie-boycot tegen het Westen voor Brezhnev mede bepalend zijn geweest voor zijn besluit deze, in feite algemene, oproep in het bijzonder tot Boumedienne te richten.

Uit de brief zou de conclusie kunnen worden getrokken dat de Sovjet-Unie, althans in de toenmalige fase van de strijd er de voorkeur aan gaf om zelf zoveel mogelijk buiten het conflict te blijven en te volstaan met een oproep aan andere landen om de benodigde steun te verschaffen. In deze zin heeft ook een Sovjet diplomaat zich uitgelaten, die verklaarde dat de Sovjet-Unie en de Verenigde Staten het er over eens waren dat zij de oorlogvoerende landen niet rechtstreeks zouden steunen en zich zouden beperken tot indirecte steun. In die zin moest dan ook de oproep worden gezien van de Sovjet-Unie aan de andere Arabische landen om steun te verlenen. Dit laatste sloeg dan duidelijk op de brief aan Boumedienne.

- e. De eerste waarnemingen betreffende de levering van militair materieel door de Sovjet-Unie via transportvliegtuigen aan de strijdende Arabische landen dateren van 10 oktober. In totaal werden in de periode van 10 tot en met 21 oktober meer dan 700 vluchten uitgevoerd (gemiddeld ca 60 per dag) waarmee maximaal ruim 14.000 ton materieel kan zijn overgebracht.

Op 22 oktober, de dag van de eerste VR-resolutie betreffende een staking der vijandelijkheden, trad weliswaar een duidelijke vermindering in van het aantal vluchten, doch de luchtbrug kwam bepaald nog niet geheel tot stilstand. Tot en met 28 oktober waren in totaal ruim 900 vluchten uitgevoerd, met een gezamenlijk laadvermogen van bijna 17.000 ton. Dit betekent dat er sinds het ingaan van het eerste bestand toch nog gemiddeld ca 30 vluchten per dag plaats vonden.

Aanvankelijk ontving Syrië de meeste leveranties, doch toen daar de strijd zich enigszins stabiliseerde en de strijd aan het Suez-front meer aandacht vroeg, nadat Israël zich op de Westelijke oever had genesteld, werd het zwaartepunt der luchttransporten wat meer naar Egypte verplaatst.

Hoewel het overgrote deel der luchtbrug was geconcentreerd op Syrië en Egypte, werd ook een aantal vluchten uitgevoerd op Irak en in nog mindere mate op Libië, Koeweit, Jordanië, Libanon en Algerije; in sommige gevallen mogelijk niet meer dan één vlucht. De meeste vluchten werden uitgevoerd via Joegoslavië, dat overvlieg-faciliteiten verleende en enkele vliegvelden beschikbaar stelde voor het maken van tussenlandingen om bij te tanken. Voorts zou een beperkt aantal vluchten via Turkije zijn uitgevoerd en mogelijk ook over Iran.

Er zijn ook een aantal meldingen ontvangen over aanvoer van oorlogsmaterieel per schip, doch de berichten hierover zijn nog te onvolledig om hierover een duidelijk beeld te kunnen vormen.

Commentaar: De hierboven genoemde luchtbrug werd pas ingesteld op het moment dat de Arabische opmars reeds grotendeels tot stilstand was gekomen en het duidelijk begon te worden dat er nog een lange strijd zou kunnen volgen waardoor, mede gezien de reeds geleden grote materiële verliezen, aanvullende materieelleveranties dringend nodig waren.

Over de aard van het materieel dat met de luchtbrug werd overgebracht is nog weinig met zekerheid bekend, doch op goede gronden kan worden aangenomen dat het vooral raketten en munitie betrof, alsmede MIG-21 vliegtuigen, welke uiteraard na aankomst nog moesten worden geassembleerd.

- f. Door het persbureau Tass werd op vrijdag 12 oktober een verklaring uitgegeven, waarin o.m. het volgende werd gesteld: De Sovjet-Unie kan niet onverschillig blijven tegenover de misdadige handelingen van het Israëliische soldatendom dat slachtoffers heeft gemaakt onder de Sovjet burgers die zich in Syrië en Egypte bevonden. De Sovjet-Unie eist de onmiddellijke staking van de bombardementen op de agglomeraties en de burgerdoelen in Syrië en Egypte en de eerbiediging door Israël van de normen van het internationale recht en in het bijzonder wat betreft de zeevaart.

Voortzetting van de misdadige handelingen door Israël zal ernstige consequenties voor Israël zelf hebben. In het slot van de verklaring werd wederom de eis gesteld dat Israël de bezette Arabische gebieden moet ontruimen.

Commentaar: Met bovengenoemde verklaring liet de Sovjet-Unie, bijna een week na het uitbreken der oorlog, voor het eerst een werkelijk scherp gesteld protest horen. Het was bovendien niet eens zozeer een reactie op de oorlog als zodanig, dan wel op de berichten betreffende Israëlische aanvallen op burgerdoelen, o.a. het bombarderen van Damascus op 9 oktober waarbij o.a. het Sovjet culturele centrum in die stad werd getroffen. Voorts zou in een Syrische haven een Sovjet vrachtschip tot zinken zijn gebracht.

De zinsneden in de verklaring "de Sovjet-Unie kan niet onverschillig blijven" en "ernstige consequenties voor Israël" dienden zeer zeker als een ernstig gemeende waarschuwing te worden opgevat. Wat echter de mogelijke stappen van Moskou zouden zijn ingeval Israël de waarschuwing zou negeren is nooit verduidelijkt.

- g. Op 16 oktober verklaarde premier Meir dat er redenen waren om aan te nemen dat met de Sovjet luchtbrug naar de Arabische landen, behalve wapens, ook groepen adviseurs, specialisten en technici waren overgevlogen.

Een ander bericht maakte op 17 oktober melding van de terugkeer van Sovjet en Tsjechoslowaakse technici naar Egypte, waar zij behulpzaam zouden zijn bij het onderhoud en de bediening van SARaketsystemen.

In Syrië zouden tijdens de strijd MIG-21 vliegtuigen van de Syrische luchtmacht zijn gevlogen door Sovjet piloten, terwijl dicht aan de frontlijn bij de grondtroepen Sovjet adviseurs werkzaam zouden zijn geweest.

Israël zou volgens een bericht van 29 oktober, twee Sovjet MIG-piloten gevangen genomen hebben. Bijzonderheden betreffende tijd, plaats en verdere omstandigheden zijn niet bekend.

Commentaar: Hoewel deze berichten over het algemeen vrij vaag zijn, doen zij toch vermoeden dat althans in een aantal gevallen de adviseurs wat meer gedaan hebben dan alleen maar adviseren. Verdere gegevens over de eventuele omvang hiervan moeten nog worden afgewacht.

- h. De activiteiten van de overige WP-landen met betrekking tot de strijd in het Midden-Oosten en met name de hulp-leveranties waren over het algemeen beperkt van aard.

De DDR heeft op 12 oktober enkele ambulances geschonken voor gebruik aan het front in Egypte en voorts bloedplasma en medische voorraden toegezegd.

Tsjechoslowakije zou wapens en uitrusting ter beschikking hebben gesteld; over aard en hoeveelheden is niets bekend.

Van Hongarije is alleen bekend dat in ieder geval een deel van de Sovjet luchtbrug plaats vond via een Hongaars vliegveld.

De eerste politieke reactie op de oorlog in het Midden-Oosten kwam van de Roemeense president Ceausescu; deze reageerde nl op 10 oktober vrij scherp op het Israëliische bombardement van Damascus. Hij wenste beëindiging van de militaire operaties en het nastreven van een politieke oplossing waarbij Israël de bezette Arabische gebieden diende te ontruimen.

Bulgarije heeft reeds in de aanvang van het conflict medisch reserve-personeel in paraatheid gebracht, mogelijk als voorbereiding voor inzet in het Midden-Oosten. Volgens latere berichten zou Bulgarije op verzoek van Syrië lichte wapens en munitie hebben geleverd.

Joegoslavië heeft als doorvoerland een belangrijke rol gespeeld, hetgeen aparte vermelding verdient, daar dit land niet tot het WP behoort. Reeds in mei 1972 zou Tito in een boodschap aan Sadat beloofd hebben dat in geval van een nieuw conflict in het Midden-Oosten, zijn land open zou staan voor doorvoer van Sovjet materieel. Dit is dan ook op grote schaal gebeurd. Tijdens de luchtbrug heeft Joegoslavië openlijk verklaard dat vliegtuigen met lading voor de Arabische landen via Joegoslavië mochten vliegen. Er zijn echter ook berichten geweest over een toeneming van het aantal goederentreinen uit de richting van Hongarije naar Belgrado en Skopje. Dit zou goederen kunnen betreffen welke dan per vliegtuig verder werden doorgevoerd. De directe steun van Joegoslavië aan de Arabische landen heeft voor zover bekend alleen bestaan uit medische apparatuur en uitrusting alsmede grote hoeveelheden medicijnen.

Commentaar: Op grond van de tot nu toe bekende gegevens bestaat de indruk dat de steun van de NSWP-landen en Joegoslavië in hoofdzaak op het medische vlak heeft gelegen. Daarnaast zijn echter ook leveranties van militair materieel niet onwaarschijnlijk.

- i. Bij het tot stand komen van een bestand ter beëindiging van de strijd in het Midden-Oosten heeft de Sovjet-Unie een belangrijke rol gespeeld. Van 16 - 19 oktober bracht Kosygin een bezoek aan Egypte, terwijl gelijktijdig een andere hooggeplaatste Sovjet-leider, naar verluidt een lid van het politburo, Syrië bezocht. Kort nadat Kosygin weer in Moskou was teruggekeerd ontving Kissinger een uitnodiging om naar Moskou te komen, waar hij zaterdag 20 oktober aankwam. De volgende dag reeds bereikten Brezhnev en Kissinger overeenstemming over een gemeenschappelijke ontwerp-resolutie voor de Veiligheidsraad, welke een eind moest maken aan de strijd.

Commentaar: Het kan wel als vaststaand worden aangenomen dat de bezoeken van hoge Sovjet autoriteiten aan Cairo en Damascus verband hielden met pogingen van de Sovjet-Unie om de strijd te doen beëindigen. Van militair standpunt uit bezien werd het noodzakelijk om tot een bestand te komen, daar het aanvankelijk kleine Israëliëse bruggehoofd op de Westelijke oever van het Suez-kanaal zich snel uitbreidde en de mogelijkheid van een nieuwe Egyptische nederlaag snel groter werd, hetgeen de Sovjet-Unie zeker niet wilde. De Sovjet-Unie had om een dergelijk debacle te voorkomen in feite slechts de keus uit twee mogelijkheden, namelijk militaire interventie of trachten een bestand te bewerkstelligen. De Sovjet-Unie koos voor deze laatste mogelijkheid, doch stond toen wel voor de moeilijke taak om Sadat te overtuigen van de noodzaak van deze beslissing. Dat dit een moeilijke taak was zou kunnen blijken uit het feit dat **Kosygin gedurende een aantal dagen vele besprekingen voerde.** Later heeft Sadat gezegd dat hij slechts met het idee voor een bestand had ingestemd nadat hij de verzekering had gekregen dat o.m. de 242 resolutie zal worden uitgevoerd. Toen Kosygin eenmaal met Sadat tot overeenstemming was gekomen, bleek het bereiken van een akkoord met de Verenigde Staten slechts weinig tijd te kosten.

- j. Op 23 oktober gaf de Sovjet-Unie een verklaring uit waarin Israël ervan werd beschuldigd het bestand te hebben geschonden. Er werd gedreigd met "ernstige consequenties" voor het geval Israël de agressie niet zou beeindigen.

Commentaar: De aanleiding tot deze verklaring was het feit dat Israël in de daaraanvoorafgaande nacht het bruggehoofd in de richting van Suez had uitgebreid waardoor het 3^e Egyptische leger op de Oost-oever van het kanaal werd afgesloten.

Evenals bij een voorgaande waarschuwing werd door de Sovjet-Unie niet nader aangegeven wat de genoemde consequenties precies zouden inhouden.

De felle reactie van Moskou kan o.a. worden verklaard door het feit dat de betreffende bestandsresolutie mede op instigatie van de Sovjet-Unie tot stand was gekomen, waardoor de Sovjet-Unie zich in sterke mate betrokken voelde bij de naleving ervan. Bovendien heeft de Sovjet-Unie mogelijk aan Sadat toezeggingen gedaan betreffende verantwoordelijkheid voor naleving van het bestand.

- k. Op 24 oktober zou een groep stafofficieren behorende tot een grote Sovjet luchtlandingseenheid in de Syrische hoofdstad Damascus zijn aangekomen. Zij zouden tot taak hebben een eventuele landing van hun eenheid in Syrië voor te bereiden teneinde Israël zo nodig te kunnen dwingen de wapenstilstand te respecteren.

Commentaar: Dit bericht zou verband kunnen houden met de dreigementen van Sovjet zijde aan het adres van Israël voor het geval dit land zich niet aan de bestandsbepalingen zou houden.

Er wordt aangenomen dat de Sovjet-Unie slechts in geval van voor haar dringende noodzaak ertoe zal overgaan militairen naar het Midden-Oosten over te brengen. Dit neemt echter niet weg dat het heel goed mogelijk is dat de Sovjet-Unie, teneinde op zo iets voorbereid te zijn, reeds een aantal relevante maatregelen heeft genomen.

1. Hoewel de op dit moment beschikbare gegevens betreffende de houding van de WP-landen t.a.v. de recente oorlog in het Midden-Oosten nog te onvolledig zijn om een geheel afgerond beeld te kunnen vormen, kunnen toch wel een aantal conclusies worden getrokken:
  - (1) De Sovjet-Unie heeft weliswaar door middel van materieelveranties over een lange reeks van jaren en door het verlenen van hulp bij opleiding enz het de Arabieren mogelijk gemaakt de oorlog te ontketenen, doch er wordt aangenomen dat de Sovjet-Unie deze oorlog, althans op dit moment, niet heeft gewenst.
  - (2) Aanvankelijk, zolang als de strijd voor de Arabieren redelijk gunstig verliep, heeft de Sovjet-Unie dan ook een opmerkelijke terughoudendheid betracht.
  - (3) Toen de situatie voor de Arabieren minder gunstig begon te worden stond de Sovjet-Unie voor een ernstig dilemma: enerzijds wenste de S.U. de détente met het Westen niet in gevaar te brengen en zeker ook geen confrontatie met de V.S. te veroorzaken, doch anderzijds wilde de S.U. ook niet haar positie en invloed in het Midden-Oosten verspelen; mogelijk hoopte de S.U. zelfs mogelijkheden te vinden om de vorig jaar juli in Egypte verloren positie weer te herstellen.
  - (4) De mogelijkheden voor eventuele verbetering van de positie in de Arabische landen als gevolg van de laatste oorlog zal in belangrijke mate afhangen van de verdere ontwikkelingen bij een eventuele regeling van het conflict.
  - (5) De S.U. schijnt vast besloten te zijn om ook na het beeindigen van de strijd een belangrijke rol in dit gebied te blijven spelen. De aanbiedingen om troepen te zenden, en toen dit door sterk tegenspel van de V.S. niet doorging, het zenden van "waarnemers" wijzen hier duidelijk op.
  - (6) Verwacht kan worden dat de S.U. evenals na de oorlog van 1967 op korte termijn de Arabische materieelverliezen op z'n minst zal aanvullen. Slechts een afspraak met de V.S. inzake beperking der bewapening zou dit kunnen verhinderen.
  - (7) Wederom is gebleken dat het Midden-Oosten conflict van meer dan uitsluitend lokaal belang is en dat de ontwikkelingen aldaar van grote invloed kunnen zijn op de Oost-West verhouding.

3. De betrekkingen tussen Israël en de Afrikaanse landen

Vanaf het uitbreken van het nieuwste Israëliisch-Arabisch conflict tot 2 november jl. hebben de volgende landen hun diplomatieke betrekkingen met Israël verbroken: Dahomey (6 oktober), Roeanda (9 okt), Oppervolta (11 okt), Kameroen (15 okt), Equatoriaal Guinée (15 okt), Tanzania (18 okt), Madagascar (20 okt), de Centraal Afrikaanse Republiek en Togo (21 okt), Ethiopië (23 okt), Nigeria en Gambia (beide op 24 okt), Zambia (26 okt), Senegal en Ghana (beide op 28 okt), Sierra Leone (30 okt) en Kenia (1 november).

De redenen, die tot deze stap hebben geleid houden verband met de eis, dat Israël zich terugtrekt uit de door haar bezette Arabische gebieden. (C-3 W)

Commentaar: Met deze verbreking van diplomatieke betrekkingen is het aantal landen, dat lid is van de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid (waarvan alle Afrikaanse landen lid zijn op Zuid-Afrika en Rhodesië na) en dat diplomatieke betrekkingen onderhoudt met Israël beduidend teruggebracht. Eind 1971 ondernam een groep "wijze mannen" van de OAE pogingen om te komen tot een ontruiming van de door Israël bezette gebieden en zo de ontstane impasse te doorbreken. Deze poging is echter op een mislukking uitgelopen, waarna de solidariteit van de Afrikaanse landen met de Arabische landen toenam. Deze trend werd versterkt na de conferentie van de OAE in mei jl. en de conferentie van de niet-gebonden landen te Algiers in september. Vooral het opzeggen van de relaties door Ethiopië wekte teleurstelling op bij Israël. Keizer Heile Selassi had eerder herhaaldelijk de eeuwenoude relaties van zijn land met Israël aangehaald. Ethiopië ontving hulp voor de opleiding van militairen, politie en veiligheidsfunctionarissen van Israël. Bovendien studeerden aanzienlijke hoeveelheden Ethiopische studenten in Israël. Door met Ethiopië een goede samenwerking op te bouwen hoopte Israël de Rode Zee zoveel mogelijk veilig te stellen en daarmee ook verzekerd te zijn van een ongehinderde toevoer naar Eilat. De goede samenwerking met Israël bracht Ethiopië echter in moeilijkheden met haar Islamitische buurlanden Egypte, Soedan, Somalië, Noord- en Zuid-Yemen en Saoedi-Arabië.

DEEL III: Verre-Oosten

Confidentieel

1. Samenvatting

Een aantal Aziatische landen heeft Egypte en Syrië steun aangeboden bij het conflict in het Midden-Oosten.

China heeft niet deelgenomen aan de stemmingen in de Veiligheidsraad naar aanleiding van de gebeurtenissen in het Midden-Oosten.

Zuidvietnamese autoriteiten hebben gewezen op de mogelijkheid van een nieuw Noordvietnamees offensief vanaf december a.s.

Confidentieel

2. Aziëa. Steunverlening aan Arabische landen

De volgende berichten zijn op dit ogenblik beschikbaar over de steun, die wordt verleend aan de Arabische landen bij het recente conflict in het Midden-Oosten:

Pakistan: Premier Bhutto heeft uitdrukkelijk opgeroepen om in de vastentijd, waarmee de 4e Arabisch-Israëlische oorlog samenviel, te bidden voor de tegenstanders van Israël. (C-3 W)

Omvangrijke leveranties van artillerie- en mortiermunitie werden toegezegd aan Syrië en Egypte. Aan Jordanië werd tankmunitie aangeboden, een aanbod, dat door transportmoeilijkheden niet kon worden gerealiseerd. (B-3 R)

Terwijl de publieke opinie sympathie betuigde aan de Arabische landen bestaat ook de vrees voor een grotere inmenging van de supermogendheden in het conflict, in het bijzonder voor de vergroting van de invloed van de Sovjet-Unie aldaar. (B-2 Gr)

Bangla Desh: Premier Mudjibur Rahman heeft de "Israëlische agressie" scherp veroordeeld. In het land zouden zich "tienduizenden guerilla's" hebben aangemeld om te worden uitgezonden naar het Syrische en Egyptische front. De hulp van Bangla Desh is beperkt gebleven tot het uitzenden van een medisch team en 50.000 pond thee. (C-4 W)

China: China heeft voor oorlogsdoeleinden \$ 10.000.000 ter beschikking gesteld aan Egypte. Daarnaast zou China schepen, die met graanladingen op weg zouden zijn naar Europa hebben omgeleid naar Alexandrië. In totaal zou 100.000 ton graan aan Egypte zijn geleverd. (B-3 R)

Noord-Korea: Noord-Korea zou militaire steun aan Syrië en Egypte hebben toegezegd.

GEHEIM

De Egyptische chef-staf Shazli heeft in april van dit jaar vermoedelijk een overeenkomst gesloten met Noord-Korea over de ter beschikkingstelling van Noordkoreaanse piloten en vliegtuigtechnici aan Egypte.

Sinds augustus 1973 doen ongeveer 50 Noordkoreanen dienst in de Egyptische luchtmacht; zij zouden een defensieve taak hebben en hen zou niet zijn toegestaan boven de Sinai te komen. (B-2 R)

3. China

Confidentieel

a. Houding t.a.v. het Midden-Oosten conflict

Gedurende de bijeenkomsten van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties van de afgelopen twee weken over het conflict in het Midden-Oosten heeft China de beide "supermogendheden", (en vooral de Sovjet-Unie) veroordeeld om de rol, die zij spelen in het conflict.

Aan de stemmingen over het staakt-het-vuren, de herhaalde oproep daartoe en over het inschakelen van een VN vredesmacht heeft de Chinese vertegenwoordiger - hoewel hij aanwezig bleef in de vergadering - niet deelgenomen. (C-2 W)

Commentaar: De door China aangenomen houding ten aanzien van het conflict kan men als volgt omschrijven:

China steunt de eisen van de Arabische en Palestijnse volken in hun strijd tegen "Israël's agressie"; Israël wordt scherp veroordeeld en China eist Israël's terugtrekking uit de door haar bezette Arabische gebieden. Het conflict zelf plaatst China in het kader van het geschil tussen de beide supermogendheden, die - ook hier - hun invloedssferen reeds hebben afgebakend. Hoewel de Sovjet-Unie ook aan Arabische zijde staat, wordt zij niettemin veroordeeld op grond van de gebrekkige steun, die aan de Arabische wereld werd verleend. Zo wordt het échec van de Arabische landen in de Zesdaagse oorlog van 1967 niet "verklaard" door de militaire sterkte van Israël, maar door het feit, dat de Arabische landen met handen en voeten zijn gebonden aan de Sovjet-Unie, die hen o.a. met dure en verouderde wapens heeft gesteund. Het is China er dus op de eerste plaats om te doen om de Sovjet-Unie te veroordelen. Dit blijkt ook uit de Chinese reactie op de, door de VS, uitgeroepen staat van alarm voor haar strijdkrachten toen de SU voornemens was eigen troepen naar het Midden-Oosten te sturen.

De Chinese pers maakte hier kort melding van en wees erop, dat de Sovjet-Unie van dit plan had afgezien omdat het inzag, dat de VS "werkelijk serieus handelde". Er werd hier geen kritiek geuit op de VS.

De Chinese steun aan de Arabische en Palestijnse volkeren is tot duver voornamelijk van morele aard, hetgeen overeenkomt met haar algemene houding ten aanzien van de onderontwikkelde wereld.

Deze houding kwam ook tot uiting in de Chinese verklaring, die vooraf ging aan het aannemen van de door de "niet-gebonden landen" van de Veiligheidsraad[Ⓝ]) ingediende resolutie, waarin werd voorgesteld een VN-vredesmacht naar het Midden-Oosten te sturen. Hoewel China de "goede bedoelingen" van de indieners van de resolutie erkende, zei Ambassadeur Huang Hua, dat hij de instelling van een dergelijke internationale vredesmacht, die de Arabische staten onder internationale controle houdt "principieel" niet kon goed keuren. Alleen omdat de betrokken "slachtoffers van de agressie" zelf deze controle wensten, weerhield China zich ervan haar veto tegen deze resolutie uit te spreken; zij nam echter niet deel aan de stemming.

Mogelijk heeft China deze tweeslachtige houding aangenomen om, voor het geval de Arabische landen later ontevredenheid over deze VN-macht zouden uiten, China kan terugvallen op deze principiële gekantheid tegen de VN troepenmacht. Uiteraard speelt hier ook het verzet tegen de Sovjet-Unie en de VS een grote rol.

Voorlopig lijkt de Chinese houding echter weinig politiek voordeel te hebben opgeleverd.

Ⓝ) De "niet-gebonden landen", die zitting hebben in de Veiligheidsraad zijn op het ogenblik: Guinea, India, Indonesië, Kenia, Panama, Peru, Soedan, Joegoslavië, Australië en Oostenrijk. Vanaf januari 1974 worden Guinea, India, Panama, Soedan en Joegoslavië vervangen door Witrusland, Kameroen, Costa Rica, Irak en Mauritanië.

Confidentieel

4. Zuid-Vietnama. Mogelijkheden voor nieuw Noordvietnamees offensief

Zuidvietnamese autoriteiten hebben in de afgelopen weken de mening geuit, dat de mogelijkheid van een nieuw Noordvietnamees offensief, na het begin van het droge seizoen (d.i. vanaf december a.s.) bestaat.

De redenen, die daarvoor werden aangehaald zijn o.a. de volgende:

(1) een aanzienlijke escalering van bestandsovertredingen.

Op 22 september bezetten de Noordvietnamese strijdkrachten Le Minh (40 km west van Pleiku op de Centrale Hoogvlakte); op 13 oktober werd Bach Ma (30 km zuid van Hué) veroverd.

(2) de aanwezigheid van meer dan voldoende voorraad aan wapens en munitie op Vietcong gebied; noord van Saigon werd een ongekende concentratie van tanks en artillerie sinds het bestand geconstateerd; intussen zijn 12 vliegvelden op Vietcong gebied aangelegd dan wel uitgebreid.

(3) de consolidering van het wegennet binnen de Ho Chi Minh route en de aanleg van weervaste routes door de DMZ en van de DMZ naar Khe Sanh. (B-2 Gr en R)

De eind september ingezette poging van Zuidvietnamese strijdkrachten om de basis Le Minh te heroveren is medio oktober stopgezet. De verdediging van de Noordvietnamese strijdkrachten zou zeer taai zijn geweest; de acties van de Zuidvietnamese troepen zouden bemoeilijkt zijn door het slechte weer en het moeilijke terrein.

In de tweede helft van oktober hebben de Zuidvietnamese strijdkrachten in de Militaire Regio III onder bevel van Generaal Nguyen Van Minh (die intussen is vervangen door Pha Quoc Thuan) een preventieve aanval gepleegd op communistische stellingen in een gebied dat wordt begrensd door de provincies Bien Hoa, Bin Duong, Phuoc Long en Long Khan.

Alle beschikbare geschut in de MR III zou hierbij zijn ingezet; de Zuidvietnamese luchtmacht zou meer dan 100 aanvallen per dag hebben uitgevoerd tegen aanvoerlijnen van de Vietcong.

In de week van 22 oktober hebben aanvallende Noordvietnamese troepen met artillerie- en tankondersteuning de stelling Plei Blang van de Zuidvietnamese strijdkrachten

(20 km west van Pleiku) bezet.

In de provincie Chuong Thien (in de Mekong Delta) zijn stellingen van het regeringsleger aangevallen. Er zijn daar verder acties ondernomen, die, volgens Zuidvietnamese woordvoerders, ten doel hadden om de rijsttoevoer naar de hoofdstad te onderscheppen.

Op 24 oktober zijn de eerste leden van de Iraanse militaire delegatie aangekomen, die de plaats van Canada in de Internationale Commissie voor Controle en Supervisie (ICCS) zullen innemen.

Intussen heeft de ICCS officieel laten weten, dat zij bereid is haar activiteiten, die zij sinds juli had gestaakt, toen Canada zich uit de ICCS had teruggetrokken, te hervatten. (C-3 W)

Commentaar: Hoewel de militaire activiteiten in Zuid-Vietnam de laatste weken opvallend zijn toegenomen en vele andere gebeurtenissen van de afgelopen maanden op een toenemende druk op Zuid-Vietnam wijzen (o.a. de bestuurlijke consolidatie op Vietcong gebied; aanhoudende infiltratie van Noordvietnamese troepen, functionarissen en burgers naar Vietcong en regeringsgebied; uitbreidingswerkzaamheden aan de zgn "Highland Corridor", waardoor de logistieke aanvoer vanuit Noord-Vietnam naar het zuiden kan worden verbeterd; uitbreiding van de Noordvietnamese stellingen bij Khe Sanh; obstructie van de werkzaamheden van de ICCS; staking van de activiteiten van de ICCS na het uittreden van Canada uit deze commissie; Noordvietnamese voorstellen om de omvang en aard van de ICCS te verminderen, resp te veranderen; overeenkomsten tussen Noord-Vietnam en een aantal communistische landen voor militaire steun aan Noord-Vietnam; geen enkele vooruitgang in de gesprekken tussen de regering van Zuid-Vietnam en de Voorlopige Revolutionaire Regering van Zuid-Vietnam; een aantal diplomatieke erkenningen van de VRR, die ook werd toegelaten tot de Conferentie

van niet-gebonden landen te Algiers; Amerikaanse protesten tegen de aanhoudende militaire consolidatie in Vietcong gebied) wordt algemeen toch geoordeeld, dat er binnenkort geen groot offensief door de communisten in Vietnam zal worden gelanceerd. Hoewel de positie van president Thieu sterker zou zijn dan ooit - hoewel hieraan moet worden toegevoegd, dat, volgens welingelichte kringen, de bevolking weinig van Thieu c.s. moet hebben, doch nog minder van de Vietcong - zal Thieu's positie in de toekomst sterk afhankelijk zijn van de economische ontwikkeling van zijn land. Ondanks de relatief gunstige kansen die Zuid-Vietnam op het gebied van economische ontwikkeling heeft (bijv in vergelijking met Zuid-Korea na de oorlog aldaar) kampt de Zuidvietnamese economie met grote problemen: de inflatie neemt sterk toe, en zoals uit het bovenvermelde blijkt wordt de voorraadaanvoer bemoeilijkt. De voortdurende beperkte maar alleszins overtuigende militaire acties aan verschillende fronten noopt Zuid-Vietnam ertoe haar defensie-inspanningen op peil te houden en daarom bijna 50% van haar staatsuitgaven aan defensie te besteden. Uit deze omstandigheden zou men kunnen concluderen, dat Noord-Vietnam een proces van economische en politieke desintegratie van binnenuit in Zuid-Vietnam op gang probeert te krijgen. Wel lijkt het er sterk op, dat Noord-Vietnam maatregelen treft, die haar althans de optie geven om na december een groot offensief te ontketenen.